

Wyrok z dnia 17 września 2007 r.

III UK 51/07

1. Okres urlopu dla poratowania zdrowia jest okresem niewykonywania pracy, o którym stanowi art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

2. Zastosowanie art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy do osób, które przed dniem 1 lipca 2004 r. nie spełniły wszystkich warunków nabycia prawa do wcześniejszej emerytury dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie narusza konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej.

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszka, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 września 2007 r. sprawy z odwołania Wiesławy C. od decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w J. o prawo do emerytury w wieku obniżonym, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 lutego 2007 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 10 października 2006 r. [...] w ten sposób, że oddalił odwołanie.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 30 czerwca 2006 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w J. odmówił Wiesławie C. prawa do wcześniejszej emerytury z tej przyczyny, że wnioskodawczyni wykazała jedynie 13 lat, 1 miesiąc i 17 dni pracy w szczególnym charakterze.

W odwołaniu od powyższej decyzji wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie art. 32 w związku z art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, nakazujące traktowanie okresów urlopu dla poratowania zdrowia oraz zasiłku chorobowego jako okresów pracy, w których nauczyciel zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnym charakterze.

Wyrokiem z dnia 10 października 2006 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie, zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawczyni Wiesławie C. prawo do emerytury począwszy od dnia 19 czerwca 2006 r., to jest od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Wnioskodawczyni (ur. 17 czerwca 1951 r.) w okresie od 7 października 1974 r. do 30 czerwca 1997 r. zatrudniona była w charakterze nauczyciela, a od 1 lipca 1997 r. pobierała świadczenie rentowe. W dniu 19 czerwca 2006 r. złożyła wniosek o emeryturę, który organ rentowy załatwił decyzją odmowną wskazując, że wnioskodawczyni wykazała jedynie 13 lat, 1 miesiąc i 17 dni pracy w szczególnym charakterze. Do okresu tego nie zaliczono urlopu dla poratowania zdrowia, z którego wnioskodawczyni korzystała od 5 grudnia 1994 r. do 4 czerwca 1995 r. i od 2 stycznia 1996 r. do 1 lipca 1997 r. oraz okresów pobierania zasiłku chorobowego po dniu 14 listopada 1991 r. W ocenie Sądu Okręgowego, stanowisko organu rentowego jest błędne, albowiem przerwy w pracy spowodowane czasową niezdolnością do jej świadczenia w związku z chorobą i korzystaniem z wynagrodzenia lub ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tego tytułu są okresami, w których nauczyciel zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnym charakterze. To samo dotyczy okresu urlopu dla podratowania zdrowia, który pomyślany został jako okres powstrzymywania się od pracy, niezbędny dla regeneracji sił i zapewnienia możliwości dalszego jej wykonywania. W konsekwencji wnioskodawczyni spełniła wszystkie przesłanki do nabycia prawa do emerytury przewidziane w art. 88 ust.1 Karty Nauczyciela w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2007 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku, dzieląc poczynione w sprawie ustalenia. Sąd Apelacyjny wskazał, że ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dokonana została z dniem 1 lipca 2004 r. zmiana definicji pracy w szczególnym charakterze, poprzez dodanie do art. 32 ustawy emerytalno-rentowej ust. 1a, zgodnie z którym do okresu pracy pedagogicznej nie zaliczało się okresów

pobierania zasiłków chorobowych i okresów urlopów dla poratowania zdrowia. Przepis ten nie ma jednak zastosowania do stanów powstałych przed dniem jego wejścia w życie. Taki pogląd został wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04. Ponadto z dniem 1 listopada 2005 r. uchylony został ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pkt 2 ust. 1a art. 32 ustawy emerytalno-rentowej, co stanowi o ponownej możliwości zaliczania do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - a więc także do okresów pracy pedagogicznej nauczycieli - okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy. Takim zwolnieniem ze świadczenia pracy jest przebywanie przez nauczyciela na urlopie dla poratowania zdrowia. Tym samym do okresów pracy pedagogicznej wnioskodawczyni winno zaliczać się okresy udzielonego jej urlopu dla poratowania zdrowia. Natomiast nieuwzględnienie okresów pobierania przez wnioskodawczynię zasiłku chorobowego naruszałoby określone w art. 2 i art. 32 Konstytucji RP zasady równości i sprawiedliwości społecznej. Należy bowiem mieć na uwadze, że wnioskodawczyni w nie tak odległym czasie, bo do dnia 30 czerwca 2004 r., mogłaby skutecznie ubiegać się o prawo do emerytury w wieku niższym, gdyby nie brak spełnienia wtedy przesłanki posiadania odpowiedniego wieku. Wówczas, legitymując się takim samym stażem pracy i identycznym okresem pobierania zasiłku chorobowego oraz przy spełnieniu przesłanki wieku, nabyłaby prawo do emerytury tak jak nauczyciele, którzy przed wskazaną datą nabywali prawo do tego świadczenia pomimo posiadania okresów pobierania zasiłku chorobowego. W niniejszej sprawie brak jest racjonalnych argumentów do zróżnicowania sytuacji wnioskodawczyni w odniesieniu do sytuacji nauczycieli, którzy przed dniem 1 lipca 2004 r. nabyli prawo do emerytury na podstawie art. 32 ustawy emerytalno-rentowej. W tym zakresie Sąd drugiej instancji przytoczył wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 września 1996 r., K 10/96 i z dnia 12 września 2000 r., K 1/00 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2005 r., I UK 300/04.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, „poprzez ustalenie, że odwołująca spełnia warunki do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury”. Wskazując na powyższy zarzut skar-

żący wnioś o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania wnioskodawczyni, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że sporne okresy pobierania przez wnioskodawczynię wynagrodzenia w okresie urlopu dla poratowania zdrowia oraz zasiłku chorobowego są okresami, o których stanowi art. 32 ust. 1a ustawy w nadal obowiązującym punkcie 1, a nie w punkcie 2. Ponadto błędna jest, odnosząca się do konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej, argumentacja Sądu Apelacyjnego w zakresie zróżnicowania sytuacji prawnej wnioskodawczyni w stosunku do nauczycieli, którzy przed dniem 1 lipca 2004 r. nabyli prawo do emerytury w oparciu o art. 32 ustawy emerytalno-rentowej. Z chwilą wejścia w życie art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy, to jest z dniem 1 lipca 2004 r., powstała bowiem nowa rzeczywistość prawna. Każda zmiana w przepisach prawa powoduje, że sytuacja podmiotów podobnych będzie różnie traktowana odnośnie do ich statusu przed zmianą w prawie jak i po tej zmianie. Będzie to sytuacja bądź bardziej korzystna od dotychczasowej bądź niekorzystna. Wprowadzony z dniem 1 lipca 2004 r. przepis art. 32 ust. 1a pkt 1 uregulował sporną do tej pory kwestię, jakie okresy nie podlegają zaliczeniu do okresów pracy w warunkach szczególnych bądź w szczególnym charakterze. Wprowadzony przepis w sposób jednoznaczny określił, że do okresów pracy w warunkach szczególnych bądź w szczególnym charakterze nie zalicza się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przyjęcie trafności stanowiska Sądu drugiej instancji spowodowałoby, że przepis obowiązującego prawa - art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy - w praktyce nie miałby zastosowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że niesporne jest w sprawie, iż wnioskodawczyni nie spełnia warunków przejścia na emeryturę nauczycielską, bez względu na wiek, według zasad określonych w art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) w związku z art. 32 ust. 5 i art. 47 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach lub ustawą). Niesporna jest również okoliczność, że bez

uwzględnienia okresów pobierania po dniu 14 listopada 1991 r. zasiłku chorobowego oraz wynagrodzenia w okresach korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia wnioskodawczyni legitymuje się okresem pracy w szczególnym charakterze w rozmiarze 13 lat, 1 miesiąca i 17 dni. Sąd drugiej instancji - dzieląc wywody wnioskodawczyni zaprezentowane w odwołaniu od decyzji organu rentowego - przyjął, że spełnia ona warunki do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 46 ustawy.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 (co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn). W myśl art. 32 ust. 3 pkt 5 ustawy, dla celów ustalania uprawnień do wcześniejszej emerytury, za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się między innymi nauczycieli, wychowawców lub innych pracowników pedagogicznych wykonujących pracę pedagogiczną wymienioną w art. 1 ustawy - Karta Nauczyciela. Z kolei stosownie do art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach, wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których wymienionym osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4). Nie budzi wątpliwości, że „dotychczasowe przepisy” to przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia, stosowanym w związku z § 15, nauczyciel, który wykonywał prace w szczególnym charakterze, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn (pkt 1) oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnym charakterze (pkt 3). Za wymagany okres zatrudnienia (po zmodyfikowaniu definicji tego pojęcia ustawą z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm., zwanej dalej ustawą rewaloryzacyjną) uważa się okresy składkowe oraz podlegające uwzględnieniu okresy nieskładkowe i okresy uzupełniające wynoszące 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn (§ 3 rozporządzenia), natomiast za okresy pracy uzasadniające prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozpo-

rzędzeniu - okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Takie same zasady przechodzenia na emeryturę stosuje się do nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., gdyż art. 46 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach odsyła do określonych w art. 32 warunków nabycia prawa do emerytury, stawiając dodatkowo wymóg ich spełnienia do dnia 31 grudnia 2007 r. i nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego.

Jednocześnie w myśl art. 184 ust. 1 ustawy, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1968 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32-34, 30 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn (pkt 1) oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (pkt 2). Emerytura ta przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (art. 184 ust. 2). Przepis art. 184 odsyła w ust. 1 pkt 1 do przepisów dotychczasowych wyłącznie w zakresie szczególnego charakteru zatrudnienia wymaganego w tych przepisach do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn. Jest to oczywiste, skoro wymóg okresu pracy w tym charakterze musi być spełniony przed dniem 1 stycznia 1999 r., a więc przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach. W konsekwencji odesłanie to należy rozumieć w ten sposób, że prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy może nabyć nauczyciel, który wykazał się wymaganym okresem pracy nauczycielskiej, o której stanowi § 15 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (por. także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 r., II UZP 14/06, OSNP 2007 nr 13-14, poz. 199). Odesłanie do przepisów dotychczasowych nie obejmuje zatem samej definicji okresu zatrudnienia (pracy) w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W stanie prawnym obowiązującym przed dniem 1 lipca 2004 r. w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalili się poglądy, że do okresu pracy w szczególnych warunkach (§ 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.) wlicza się okresy

zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy rewaloryzacyjnej (por. uchwałę z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, OSNP 2004 nr 5, poz. 97, podjętą w sprawie dotyczącej wykonywania pracy w szczególnym charakterze, a konkretnie pracy nauczyciela - § 15 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia) oraz że do okresu 20 lat pracy nauczycielskiej, wymaganego do przyznania emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, wlicza się okresy nieobecności w pracy spowodowane czasową niezdolnością do pracy, urlopem macierzyńskim i urlopem dla poratowania zdrowia (por. wyrok z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, OSNP 2004 nr 11, poz. 197 z krytyczną glosą K. Antonowa, OSP 2004 nr 12, poz. 151). Z dniem 1 lipca 2004 r. do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach został dodany ust. 1a, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się: okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (pkt 1) oraz okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresów urlopu wypoczynkowego (pkt 2). Przepis art. 32 ust. 1a pkt 2 został uchylony z dniem 1 listopada 2005 r. na mocy art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 169, poz. 1412 ze zm.). W wyrokach z dnia 5 maja 2005 r., II UK 215/04 (OSNP 2005 nr 22, poz. 360), z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04 (OSNP 2005 nr 22, poz. 361) i z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05 (niepublikowany), Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach zmienia definicję pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze. Wprowadza on istotną zmianę w obowiązującym stanie prawnym, określając szczegółowo okresy niewykonywania pracy, które nie są wliczane do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, którego to rozróżnienia nie zawierały przepisy dotychczasowe. Z tego względu określona w art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach normatywna zmiana nie może wpływać na interpretację wcześniejszego pojmowania okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w odniesieniu do stanów powstałych przed tą zmianą. Oznacza to niemożność odniesienia wskazanej normy do emerytur, do których prawo powstało (a zatem wszystkie warunki zostały spełnione) przed jej wejściem w życie. Możliwość zastosowania odmiennej kwalifikacji okresów faktycz-

nego niewykonywania pracy w szczególnym charakterze w okresie trwania zatrudnienia może dotyczyć jedynie emerytur przysługujących po tej dacie.

Stanowisko to jest trafne z punktu widzenia wynikającej z art. 2 Konstytucji RP zasady ochrony praw nabytych, którą - w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego - objęte są zarówno prawa nabyte w drodze skonkretyzowanych decyzji, przyznających świadczenia, jak i prawa nabyte *in abstracto* zgodnie z ustawą przed zgłoszeniem wniosku o ich przyznanie. Natomiast w przypadku ekspektatyw praw podmiotowych ochrona ogranicza się do ekspektatyw maksymalnie ukształtowanych, to jest takich, które spełniają zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia praw pod rządami danej ustawy bez względu na stosunek do nich ustawy późniejszej. Dalej idące stanowisko utrudnić mogłoby zasadniczą reformę polskiego systemu ubezpieczeń społecznych stosownie do nowych zasad społeczno-gospodarczego ustroju państwa (por. orzeczenie z 11 lutego 1992 r., K 14/91, OTK 1992, cz. I, str. 128, wyrok z dnia 23 listopada 1998 r., SK 7/98, OTK ZU 1997 nr 7, poz. 114, z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK 2000 nr 5, poz. 100 i z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99, OTK 2000 nr 1, poz. 1). W powołanym wyżej wyroku z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, Trybunał stwierdził ponadto, że państwo ma obowiązek podejmować działania, które zapewnią odpowiednie środki finansowe niezbędne do realizacji konstytucyjnych praw socjalnych, ale musi przy tym uwzględniać sytuację gospodarczą i konieczność zapewnienia warunków rozwoju gospodarczego. Podejmowane przez państwo działania mające na celu zapewnienie środków finansowych na ubezpieczenia społeczne mają swoje granice. Ubezpieczony musi więc liczyć się z tym, że w warunkach recesji gospodarczej lub niekorzystnych trendów demograficznych, w sytuacji gdy spadają wpływy ze składek ubezpieczeniowych, państwo może być zmuszone zmienić obowiązujące regulacje prawne na niekorzyść, dostosowując zakres realizacji praw socjalnych do warunków ekonomicznych. Zasada ochrony praw nabytych chroni wyłącznie oczekiwania usprawiedliwione i racjonalne. Istnieją dziedziny życia i sytuacje, w których jednostka musi liczyć się z tym, że zmiana warunków społecznych lub gospodarczych może wymagać zmian regulacji prawnych, w tym również zmian, które znoszą lub ograniczają dotychczas zagwarantowane prawa podmiotowe. Usprawiedliwione oczekiwania realizacji praw nabytych powstają w szczególności w przypadku przyznania świadczeń emerytalnych decyzją właściwych organów i wiążą się one ze szczególnym charakterem stosunku ubezpieczeniowego. Odmienny charakter mają natomiast sytuacje prawne osób, które nie spełniają

wszystkich przesłanek nabycia prawa do emerytury, a w szczególności przesłanki wieku emerytalnego. W tym przypadku brak jest równie silnych argumentów przemawiających za zapewnieniem stabilności prawa. W konsekwencji tylko osoby, które przed wejściem w życie nowych przepisów spełniły wszystkie warunki nabycia prawa do świadczenia mogą zasadnie układać swoje plany życiowe w zaufaniu do obowiązującego prawa zakładając, że będą mogły skorzystać z przyznanych nim uprawnień. Ustawodawca może natomiast ingerować w ekspektatywy, które nie mają charakteru maksymalnie ukształtowanych, pod warunkiem, że nie naruszy istoty prawa do zabezpieczenia społecznego, którą jest zagwarantowanie osobom uprawnionym świadczeń odpowiadających minimum życiowemu, tak aby umożliwić im zaspokojenie podstawowych potrzeb (art. 67 ust. 1 Konstytucji).

Wnioskodawczynie warunek posiadania wymaganego wieku (55 lat życia) uprawniającego do wcześniejszej emerytury spełniła w dniu 17 czerwca 2006 r., a zatem do tej daty nie posiadała maksymalnie ukształtowanej ekspektatywy prawa do tego świadczenia. W dacie spełnienia przez wnioskodawczynię przesłanki wieku emerytalnego obowiązywał już przepis art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, który zmienił definicję zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyłączając z niego okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Wstępną kwestią, którą należy rozważyć w tej sytuacji, jest zagadnienie, czy nowa norma prawna może być stosowana również do zdarzeń prawnych zaistniałych przed dniem jej wejścia w życie. Zasadą jest, że gdy jakieś zdarzenie prawne miało miejsce w przeszłości w czasie obowiązywania dawnych norm prawnych, lecz skutki tego zdarzenia trwają w okresie wejścia w życie norm nowoustanowionych, należy sięgnąć do reguł czasowych stosowania nowych przepisów. Przepisy ustawy wprowadzającej zmiany w zakresie definicji zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie wypowiedają się w zakresie międzyczasowego ich obowiązywania. Kwestię tę reguluje natomiast art. 186 ustawy o emeryturach i rentach, który nakazuje stosowanie przepisów ustawy do wniosków o świadczenia zgłoszonych począwszy od dnia jej wejścia w życie (ust. 2 pkt 1) z wyłączeniem wniosków osób, które do dnia wejścia w życie ustawy nie zgłosiły wniosku o emeryturę, mimo że spełniły warunki do nabycia prawa do tego świadczenia (ust. 3). Niesporne jest, że wnioskodawczynie ani przed dniem 1 stycznia 1999 r. ani przed dniem 1 lipca 2004 r. nie spełniała wa-

runków do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, gdyż wymagany wiek 55 lat osiągnęła dopiero w dniu 17 czerwca 2006 r. Zatem prawo wnioskodawczyni do wcześniejszej emerytury dla osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze należy rozpatrywać na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach obowiązujących w dacie spełnienia warunku posiadania wymaganego wieku, a więc z uwzględnieniem art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy. Zgodnie bowiem z art. 100 ust. 1 ustawy prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Sąd drugiej instancji stanął w pierwszym rzędzie na stanowisku, że okres urlopu dla poratowania zdrowia nie jest okresem niewykonywania pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1, zdając się zaliczać do tego ostatniego wyłącznie okresy niewykonywania pracy z powodu niezdolności do pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa. Natomiast okres urlopu dla poratowania zdrowia zaliczył do określonych w art. 32 ust. 1a pkt 2 ustawy (uchylonym z dniem 1 listopada 2005 r.) okresów zwolnienia pracownika od świadczenia pracy na mocy szczególnych przepisów. Pogląd ten jest błędny już tylko z tego względu, że art. 32 ust. 1a pkt 1 nie posługuje się pojęciem „wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy” (tak w art. 7 pkt 1 lit. a ustawy o emeryturach i rentach w związku z art. 92 k.p.), a za okres niewykonywania pracy uznaje również okres pobierania zasiłku macierzyńskiego, pomimo tego że okres ten jest okresem składkowym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 7 ustawy. Oznacza to, że art. 32 ust. 1a pkt 1 odnosi się do okresów faktycznego niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie, niezależnie od tego, czy niewykonywanie pracy spowodowane było niezdolnością do pracy, czy też inną przyczyną i niezależnie od tego, czy okres, za który pracownik otrzymał wynagrodzenie, stanowi okres składkowy czy też okres nieskładkowy. Te ostatnie mają bowiem znaczenie dla oceny posiadania przez pracownika „wymaganego okresu zatrudnienia”, o którym mowa w § 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., nie odnoszą się natomiast do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu § 2 ust. 1 tego rozporządzenia. Taka kwalifikacja faktycznego niewykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w okresie trwania zatrudnienia jest uzasadniona charakterem prawa do wcześniejszej emerytury dla osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym

charakterze. Prawo to stanowi bowiem konsekwencję szybszej utraty zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99, OTK 2000 nr 1, poz. 1). Wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze winien więc odnosić się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z wyłączeniem okresów wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik - zgodnie z treścią łączącego go z pracodawcą stosunku pracy - zajmuje stanowisko, z którym łączy się wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, lecz w rzeczywistości pracy tej nie wykonuje, a tym samym nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy. Okres niewykonywania pracy nie wpływa zatem na szybszą utratę zdolności pracownika do zarobkowania. W rezultacie okres niewykonywania pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy to nie tylko okres niezdolności do pracy, za który pracownik otrzymał wynagrodzenie określone w art. 92 k.p. lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ale także każdy inny okres, w którym pracownik pozostawał w stosunku pracy i otrzymywał wynagrodzenie, jednakże pracy faktycznie nie świadczył (nie wykonywał). Takim okresem niewykonywania pracy jest również okres urlopu dla poratowania zdrowia.

Ponadto, wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji, urlop dla poratowania zdrowia nie był i nie jest okresem, w którym na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy. Definicję pojęcia „zwolnienie od pracy” zawiera § 4 wydanego na podstawie art. 298² k.p. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (Dz.U. Nr 60, poz. 281). W myśl przytoczonego przepisu zwolnienie pracownika od pracy następuje w przypadku, gdy obowiązek taki wynika z Kodeksu pracy, z przepisów wykonawczych do Kodeksu pracy albo z innych przepisów prawa. Wymienione w § 4 rozporządzenia akty prawne są z pewnością przepisami szczególnymi w stosunku do ustawy o emeryturach i rentach, a zawarte w nich unormowania wprost stanowią o obowiązku pracodawcy zwolnienia pracownika od pracy (jej świadczenia) w ściśle określonych sytuacjach, np. art. 37 § 1 k.p., zgodnie z którym w okresie co najmniej dwutygodniowego wypowiedzenia umowy o pracę dokonanego przez pracodawcę pracownikowi przysługuje zwolnienie na poszukiwanie pracy, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia; § 5 - § 15 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 15 maja 1996

r., wymieniające przypadki przysługujących pracownikowi zwolnień od pracy, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia lub bez zachowania takiego prawa; § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1996 r. w sprawie trybu udzielania urlopu bezpłatnego i zwolnień od pracy pracownikom pełniącym z wyboru funkcje w związkach zawodowych oraz zakresu uprawnień przysługujących pracownikom w czasie urlopu bezpłatnego i zwolnień od pracy (Dz.U. Nr 71, poz. 336), zgodnie z którym pracodawca jest obowiązany, na wniosek zakładowej organizacji związkowej, zwolnić pracownika z obowiązku świadczenia pracy na okres kadencji w zarządzie tej organizacji z zachowaniem prawa do wynagrodzenia; art. 21 ust. 2 Karty Nauczyciela, w myśl którego nauczyciela zmieniającego miejsce zamieszkania w związku z przeniesieniem zwalnia się od pełnienia obowiązków służbowych na odpowiedni okres czasu, nie dłuższy niż 7 dni; art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 ze zm.), nakazujący pracodawcy zwolnienie radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu brania udziału w pracach organów gminy. Wszystkie te przykładowo wymienione przepisy posługują się pojęciem „zwolnienia od pracy”, „zwolnienia od pracy zawodowej”, „zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy” lub „zwolnienia od pełnienia obowiązków służbowych” i brak jest podstaw do uznania jurydycznej odmienności ich natury. Takiego zwrotu nie zawiera i nigdy nie zawierał art. 73 Karty Nauczyciela, stanowiący o obowiązku dyrektora szkoły udzielenia nauczycielowi, po spełnieniu określonych warunków, płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia. W stanie prawnym obowiązującym w okresie korzystania przez wnioskodawczynię z urlopów dla poratowania zdrowia, udzielenie takiego urlopu uzależnione było od stwierdzenia przez właściwą jednostkę służby zdrowia, że stan zdrowia nauczyciela wymaga powstrzymania się od pracy w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia. Zatem okres urlopu dla poratowania zdrowia nie był co prawda (i nie jest) „okresem niezdolności do pracy z powodu choroby”, lecz „okresem powstrzymywania się pracownika od pracy w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia”, określanym również jako „przerwa w pracy”, „nieobecność w pracy” lub „okres powstrzymywania się od pracy, niezbędny do regeneracji sił i zapewnienia możliwości dalszego wykonywania pracy” (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 września 1996 r., I PRN 67/96, OSNAPiUS 1997 nr 6, poz. 99 i z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, OSNP 2004 nr 11, poz. 197). Również więc z tego względu okres

urlopu dla poratowania zdrowia jest niewątpliwie okresem niewykonywania pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Wobec zasadności kasacyjnego zarzutu naruszenia normy art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy, do rozważenia pozostaje kwestia, czy zastosowanie wskazanego przepisu do stanów zaistniałych po dacie jego wejścia w życie narusza konstytucyjne zasady sprawiedliwości społecznej i równości wobec prawa (art. 2 i 32 Konstytucji RP), na które powołał się Sąd drugiej instancji i których zastosowanie zostało przez skarżącego zakwestionowane w uzasadnieniu skargi kasacyjnej.

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wyjaśniał, że wyrażona w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasada równości nakazuje, aby wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się daną cechą istotną w równym stopniu były traktowane równo, tzn. bez różnicowań zarówno faworyzujących jak i dyskryminujących. Jednocześnie zasada ta zakłada odmienne traktowanie podmiotów, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej. Należy zatem w pierwszej kolejności ustalić - biorąc pod uwagę cel i treść badanej regulacji - czy istnieje wspólna cecha istotna uzasadniająca równe traktowanie określonych podmiotów prawa. Jeżeli norma prawna traktuje odmiennie podmioty prawa posiadające wspólną cechę istotną, to wprowadza ona odstępstwo od zasady równości. Odstępstwo takie jest dopuszczalne, jeżeli zostały spełnione trzy warunki: 1) wprowadzone przez prawodawcę zróżnicowania muszą być racjonalnie uzasadnione, biorąc pod uwagę cel i treść przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma; 2) waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie podmiotów podobnych, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku różnego traktowania podmiotów podobnych; 3) regulacja prawna musi znajdować podstawę w wartościach, zasadach lub normach konstytucyjnych, uzasadniających odmienne traktowanie podmiotów podobnych. Zasada ta pozostaje zatem w ścisłym związku z określoną w art. 2 Konstytucji zasadą sprawiedliwości społecznej. Ta ostatnia nie ma jednolitego charakteru i niewątpliwie wiąże się z nią między innymi równość praw, solidarność społeczna, minimum bezpieczeństwa socjalnego oraz zabezpieczenie podstawowych warunków egzystencji dla osób pozostających bez pracy nie z własnej woli. Sprawiedliwość społeczna wymaga trudnego w praktyce wyważenia interesów i oczekiwań potencjalnych adresatów świadczeń z interesami tych, którzy je w ostatecznym rozrachunku finansują. W związku z tym Trybunał Konstytucyjny uznaje kwestionowane przepisy za niezgodne z Konstytucją wtedy, gdy naruszenie zasady sprawiedliwości społecznej nie budzi wątpliwości.

W powołanych wyżej wyrokach z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99 oraz w wyroku z dnia 12 września 2000 r., K 1/00 (OTK 2000 nr 6, poz. 185), Trybunał Konstytucyjny uznał ustawę o emeryturach i rentach za jeden z aktów prawotwórczych, które wprowadziły nowy system emerytalno-rentowy w Polsce. Celem reformy poprzedniego systemu ubezpieczeń społecznych było stworzenie nowego stabilnego systemu w warunkach niekorzystnych trendów demograficzno-ekonomicznych, prowadzących do wzrostu liczby świadczeniobiorców przy jednoczesnym spadku liczby osób płacących składki na ubezpieczenie społeczne. Wśród wielu wad poprzednio obowiązującego systemu ubezpieczeń społecznych postrzegano w szczególności stworzenie zbyt szerokiej możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę. Obniżenie wieku emerytalnego dla szeregu grup zawodowych pogłębiało bowiem trudności z zapewnieniem równowagi finansowej dotychczasowego systemu ubezpieczeń społecznych. Reforma systemu emerytalno-rentowego zmierzała zatem między innymi do ograniczenia możliwości nabywania uprawnień do wcześniejszej emerytury. Taki społecznie usprawiedliwiony cel wprowadzonej reformy znajduje oparcie w wartościach i normach konstytucyjnych, ponieważ zmierza do urzeczywistnienia prawa do zabezpieczenia społecznego w aktualnych warunkach demograficznych i gospodarczych przez stworzenie efektywnego systemu emerytalno-rentowego, opartego na jednolitych zasadach dla wszystkich ubezpieczonych. Takie założenia nie przekreślały potrzeby, a nawet konieczności ograniczenia niektórych uprawnień zagwarantowanych w poprzednim systemie emerytalno-rentowym. Kierując się założeniami dopuszczalności odstępstwa od nakazu równego traktowania podmiotów podobnych Trybunał Konstytucyjny ostatecznie uznał, że: 1) reformie systemu emerytalno-rentowego nie można odmówić racjonalnie uzasadnionego charakteru, gdyż jej założeniem i celem było ograniczenie zakresu podmiotowego wcześniejszego przechodzenia na emeryturę (ograniczenie uprawnień do wcześniejszej emerytury i ujednoczenie wieku emerytalnego) według wyraźnie ustalonego kryterium wieku; 2) wynikające z przepisów ustawy o emeryturach i rentach zróżnicowanie sytuacji pracowników ma charakter przejściowy i proporcjonalny z uwagi na przyjęty w niej sposób „wygaszania dotychczasowych uprawnień z uwzględnieniem zasad łagodnej ewolucji”; 3) zróżnicowanie to jest uzasadnione z punktu widzenia sprawiedliwości społecznej, gdyż obniżenie wieku emerytalnego dla niektórych grup zawodowych pociąga za sobą określone koszty, które muszą ponieść wszyscy zatrudnieni, płacąc odpowiednio podwyższone składki ubezpieczeniowe.

Ograniczenie zakresu osób uprawnionych do wcześniejszego przejścia na emeryturę sprzyja bardziej równomiernemu rozłożeniu obciążeń związanych z finansowaniem systemu ubezpieczeń społecznych między poszczególne grupy zawodowe. W konsekwencji rozwiązania ustawowe polegające na stopniowej likwidacji odrębności systemu świadczeń emerytalno-rentowych nie przekraczają pozostawionej ustawodawcy swobody.

Sąd drugiej instancji uznał za niedające się uzasadnić racjonalnymi argumentami zróżnicowanie sytuacji ubezpieczonych pracowników w oparciu o kryterium daty spełnienia wszystkich warunków uprawniających do wcześniejszej emerytury, wskazując, że gdyby wnioskodawczyni warunek osiągnięcia wymaganego wieku emerytalnego spełniła przed dniem 1 lipca 2004 r., nabyłaby prawo do wcześniejszej emerytury bez względu na występowanie w okresie jej zatrudnienia okresów faktycznego niewykonywania pracy po dniu 14 listopada 1991 r., za które otrzymała zasiłek chorobowy (także wynagrodzenie). W ocenie Sądu Apelacyjnego, dodając z dniem 1 lipca 2004 r. do przepisów ustawy o emeryturach i rentach art. 32 ust. 1a, z kręgu osób, które na tę datę nie posiadały wymaganego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z uwagi na okresy faktycznego niewykonywania pracy, ustawodawca wyodrębnił dwie grupy, a mianowicie: 1) osoby, które wszystkie warunki do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze spełniły przed dniem 1 lipca 2004 r. oraz 2) osoby, które do tej daty warunków tych nie spełniły. O ile osoby należące do pierwszej z wymienionych grup nabyły prawo do wcześniejszej emerytury z osiągnięciem wymaganego wieku, o tyle osoby należące do drugiej grupy prawa tego nie nabywają.

Ocena zgodności takiego zróżnicowania z konstytucyjnymi zasadami równości i sprawiedliwości społecznej wymaga uwzględnienia następujących okoliczności. Prawo do wcześniejszej emerytury stanowi formę różnicowania osób objętych ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym. Z punktu widzenia ustaw emerytalno-rentowych wspólną cechą istotną dla podmiotów prawa jest przede wszystkim pozostawanie w stosunku ubezpieczenia. Wprowadzenie odstępstw od ogólnie określonego wieku emerytalnego stanowi formę zróżnicowania podmiotów podobnych. Stopniowe „wygaszanie” uprawnień do wcześniejszej emerytury prowadzi do ograniczania zakresu różnicowań osób ubezpieczonych (por. przytoczony wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99). Ponadto należy mieć na uwa-

dze, że poprzez zmianę definicji pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ustawodawca zróżnicował z dniem 1 lipca 2004 r. wyłącznie sytuację osób, które nie legitymują się wymaganym okresem faktycznego wykonywania takiej pracy. Zmiana ta w żadnym zakresie nie wpływa na uprawnienia do wcześniejszej emerytury osób, które okres taki posiadają. Jak wyżej wskazano, wliczanie do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze tylko okresów faktycznego wykonywania takiej pracy uzasadnione jest charakterem prawa do wcześniejszej emerytury z tego tytułu. Skoro bowiem prawo to stanowi konsekwencję szybszej utraty zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy, to wymóg okresu pracy w takich warunkach lub w takim charakterze winien odnosić się tylko do okresu faktycznego jej wykonywania. Okresy wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy nie wpływają na szybszą utratę przez niego zdolności do zarobkowania. W konsekwencji brak jest uzasadnienia dla uwzględniania tych okresów do okresu zatrudnienia (pracy) w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Z tego punktu widzenia, jednakowe traktowanie w zakresie uprawnień do wcześniejszej emerytury przy obniżonym wieku emerytalnym osób nieposiadających wymaganego okresu faktycznego wykonywania pracy oraz osób posiadających taki okres stanowi nieuzasadnione uprzywilejowanie tych pierwszych. Zmiana definicji okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze prowadzi do likwidacji tego uprzywilejowania. Nie bez znaczenia jest również okoliczność, że ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 167, poz. 1397) określony w art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach wymóg spełnienia wszystkich warunków dla nabycia prawa do wcześniejszej emerytury przedłużony został z końca 2006 r. do dnia 31 grudnia 2007 r.

Kryterium daty spełnienia warunków do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury nie jest nowością w ustawie o emeryturach i rentach, albowiem znalazło ono już zastosowanie w przytoczonym wyżej art. 46 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, zgodnie z którym osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r., zatrudnione w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nabywają prawo do wcześniejszej emerytury, jeżeli warunki do jej nabycia spełnią do dnia 31 grudnia 2007 r. (początkowo do dnia 31 grudnia 2006 r.). A zatem w aktualnym stanie prawnym, osoby, które spełnią te

warunki poczynając od dnia 1 stycznia 2008 r., nie nabędą prawa do wcześniejszej emerytury. Różnicowanie regulacji prawnych według daty spełnienia warunków do określonego świadczenia wywołuje specyficzne trudności na gruncie konstytucyjnej zasady równości, gdyż „kryteria podziałów stosowane w ustawie muszą być ze względów praktycznych określone w sposób ostry, natomiast ostrości tej pozbawione są faktyczne różnice między sytuacjami różnych osób” (por. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 lutego 1997 r., K 21/95, OTK ZU nr 1, s. 55-56). W orzeczeniu tym wyrażony został pogląd, że podobieństwo sytuacji „granicznych” nie może automatycznie przesądzać o konieczności podobnego traktowania poszczególnych podmiotów, a kontrola normy ustawowej z punktu widzenia zasady równości ogranicza się do badania, czy zróżnicowanie sytuacji podmiotów nie jest oparte na kryteriach dowolnych i niezasadnych, a więc, czy nie oznacza ono dyskryminacji lub rażąco niesłusznego uprzywilejowania pewnych kategorii podmiotów.

Przyjęcie przez ustawodawcę, poprzez dodanie z dniem 1 lipca 2004 r. do ustawy o emeryturach i rentach przepisu art. 32 ust. 1a pkt 1 kryterium daty spełnienia warunków do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie może być ocenione jako pozbawione racjonalnego uzasadnienia lub nieproporcjonalne do wagi interesów naruszonych przez to zróżnicowanie bądź nieuzasadnione z punktu widzenia zasad sprawiedliwości społecznej. Przedstawione powyżej rozważania prowadzą bowiem do wniosku, że założeniem i celem systemu emerytalno-rentowego jest urzeczywistnienie - między innymi poprzez stopniowe „wygaszanie” prawa do wcześniejszej emerytury i ograniczanie zakresu różnicowań osób ubezpieczonych - powszechnego prawa do zabezpieczenia społecznego w aktualnych warunkach demograficznych i gospodarczych i oparcie go na jednolitych zasadach dla wszystkich ubezpieczonych. W rezultacie zastosowanie art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy do osób, które przed dniem 1 lipca 2004 r. nie spełniły wszystkich warunków nabycia prawa do wcześniejszej emerytury dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie narusza konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku na podstawie art. 398¹⁶ zdanie pierwsze k.p.c.

=====